

WEGWIJZER 1

Algemene uitleg over de omgevingswet

In deze eerste wegwijzer geven we algemene uitleg over de Omgevingswet. We leggen uit hoe de wet doorwerkt op de diverse overheidslagen. Ook geven we aan hoe je als inwoner of organisatie invloed kunt uitoefenen op de besluitvorming. Bijvoorbeeld door input en inspraak te leveren voor gemeentelijke visies en plannen, liefst in goed overleg met andere organisaties en de gemeente. Maar ook door bezwaar te maken tegen initiatieven die de leefomgeving kunnen aantasten. En door zelf als initiatiefnemer te fungeren.

We focussen in deze wegwijzers op gemeenten. De provincies komen alleen zijdelings aan bod waar ze relevant zijn voor het gemeentelijk niveau, en waterschappen laten we buiten beschouwing.

Op www.samenvoorjeleefomgeving.nl en in aparte wegwijzers geven we concrete tips en handvatten voor beïnvloeding rond de thema's:

Basiskwaliteit Natuur

Bouw

CO₂ en energie

Landschap

Landbouw

De Omgevingswet

Op 1 januari 2023 treedt de nieuwe Omgevingswet in werking. Deze wet vervangt een groot aantal bestaande wetten (waaronder de huidige Wet natuurbescherming, Wet ruimtelijke ordening), Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB's), besluiten en regelingen rond de leefomgeving: natuur, landschap, milieu, energie en duurzaamheid.

De Omgevingswet werkt door naar provincies en gemeenten via diverse zogenaamde instrumenten (zie infographic). Voor onze thema's zijn de belangrijkste:

- ➔ Omgevingsvisie (landelijk, provinciaal en gemeentelijk)
- ➔ Omgevingsplan (gemeentelijk)
- ➔ Omgevingsvergunning (op landelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau).

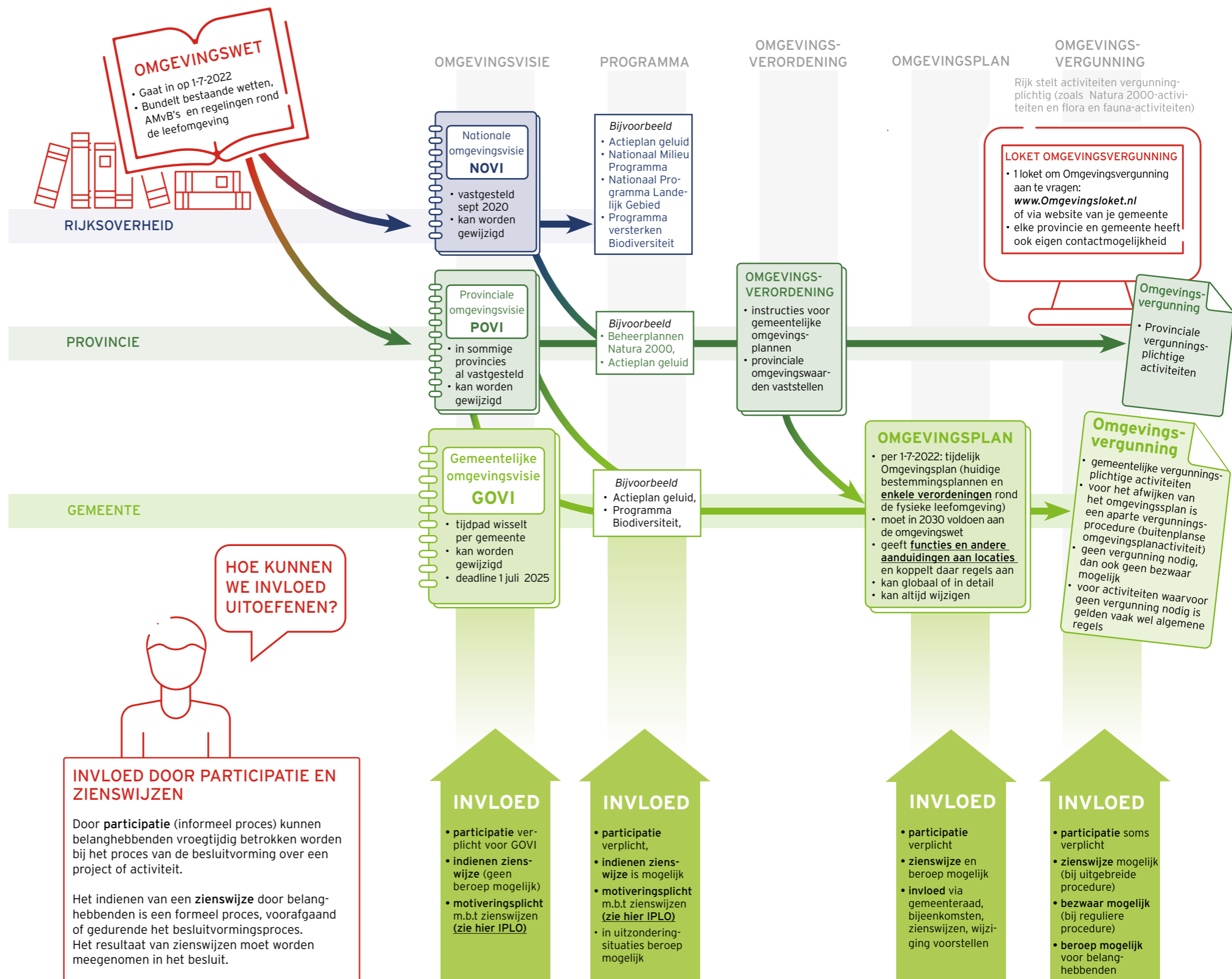
Participatie is bij deze instrumenten heel belangrijk. Het is belangrijk dat gemeenten hiervoor een participatiebeleid en een participatieverordening hebben. In de Omgevingswet en in het Omgevingsbesluit zijn **regels over participatie** opgenomen. Daarnaast zijn er formele manieren om invloed uit te oefenen (zie infographic).

Omgevingsvisie

Het Rijk, provincies en gemeenten maken allemaal een Omgevingsvisie: de Nationale Omgevingsvisie (NOVI), Provinciale Omgevingsvisie (POVI) en de Gemeentelijke Omgevingsvisie (GOVI). De Omgevingsvisie is strategisch en voor de lange termijn. Bovendien is hij integraal, wat wil zeggen dat alle sectoren die te maken hebben met de fysieke leefomgeving erin samenkomen (zoals bouwwerken, infrastructuur, water, bodem, lucht, landschappen, natuur en cultureel erfgoed). Daarmee is het de bedoeling dat in de besluitvorming de verschillende belangen van die sectoren beter op elkaar afgestemd worden.

Bij gemeenten vervangt de GOVI alle deelvisies, zoals de structuurvisie, het verkeers- en vervoersplan en het milieubeleidsplan. De visie maakt duidelijk wat de gemeente zelf doet en wat de verantwoordelijkheid van anderen is. Deze Omgevingsvisie is de kapstok voor Omgevingsplannen.

DE OMGEVINGSWET

Gemeenten moeten bekend maken als ze een Omgevingsvisie gaan maken, en uitleggen hoe ze inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere belanghebbenden bij de voorbereiding willen betrekken: participatie.

Omgevingsplan

De doelen in de visie worden in de plannen verder uitgewerkt. Elke gemeente stelt één Omgevingsplan vast dat gaat over haar hele grondgebied, met daarin alle regels over de fysieke leefomgeving. Dit gebeurt in een geleidelijk proces, van 2022 t/m 2030; het tijdpad verschilt per gemeente. Het Omgevingsplan vervangt alle bestemmingsplannen en verordeningen rond de fysieke leefomgeving zoals de kapverordening en monumentenverordening, en delen uit de APV die over de fysieke leefomgeving gaan. Het Omgevingsplan regelt een 'evenwichtige toedeling van functies aan locaties'. De gemeente moet daarbij rekening houden met alle betrokken belangen, hieronder vallen ook zaken als natuur, landschap en duurzaamheid. Het Omgevingsplan geeft aan wat ergens 'zou kunnen' komen, en welke gebruiksregels daarvoor gelden. Pas op het moment dat er een concreet initiatief is, wordt gekeken of het ook daadwerkelijk op die locatie 'kan'.

Het Omgevingsplan is 'vormvrij', dat wil zeggen dat de gemeente zelf mag bepalen hoe het eruitziet, en hoe gedetailleerd het is. Het plan geeft ook aan welke activiteiten vergunningplichtig zijn. Dit is een belangrijk punt voor kritische inwoners en organisaties. Want tegen activiteiten die geen vergunning nodig hebben, is geen bezwaar mogelijk.

In het Omgevingsplan kan de gemeente ook omgevingswaarden vaststellen: meetbare doelen voor een veilige en gezonde leefomgeving, zoals luchtkwaliteit, waterkwaliteit, geur- of lichthinder. Als inwoner kun je bij je gemeente lobbyen om omgevingswaarden vast te leggen of aan te scherpen.

Gemeenten hebben tot 2030 de tijd om een Omgevingsplan op te stellen. De ene gemeente is hiermee verder dan de andere, zie in het stappenplan verderop. Tot dit plan klaar is, vormen de huidige bestem-

mingsplannen en de verordeningen rond de fysieke leefomgeving het tijdelijke Omgevingsplan.

Gemeenten moeten bekend maken als ze een Omgevingsplan gaan maken of aanpassen, en zijn verplicht daar inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere belanghebbenden bij te betrekken: participatie. Het is de taak van de gemeenteraad om dit te bewaken.

Als in het Omgevingsplan helder staat welke kant de gemeente op wil met specifieke doelen, meetbaar en tijdgebonden, dan kan zij nieuwe plannen die daar niet bij passen, gemakkelijk afwijzen. Is het Omgevingsplan erg vaag, dan is dat een stuk moeilijker. Het is dus belangrijk om in het plan waardevolle zaken te beschermen, zoals bomen, stilte, landschappen, gezonde lucht, etc.

Omgevingsvergunning

De gemeente legt in het Omgevingsplan vast welke activiteiten vergunningplichtig zijn. Voor een initiatief in de fysieke leefomgeving (een bouwproject, zonneweide, kap van bomen) moet de initiatiefnemer dus vaak een omgevingsvergunning aanvragen. In het Omgevingsloket kunnen inwoners en organisaties checken of een vergunning nodig is en deze meteen ook aanvragen. Je vindt het Omgevingsloket via de website van de betreffende gemeente en vanaf 1 januari 2023 ook via www.omgevingsloket.nl

De omgevingsvergunning wordt in de meeste gevallen voorbereid met de reguliere procedure, waarbij je alleen bezwaar kan maken. In bijzondere gevallen geldt de uitgebreide procedure, waarbij je tegen de ontwerpvergunning een zienswijze kan indienen en je later ook nog bezwaar kan maken. Bezwaar maken tegen een vergunning kan alleen als je belanghebbende bent. Wie als 'belanghebbende' kan gelden, is een juridische kwestie. Lokale natuur- en milieuorganisaties kunnen in principe

als belanghebbende gelden, met name als ze duidelijke statuten hebben, en rechtspersoon zijn of daarmee vergelijkbaar. Privépersonen gelden alleen als belanghebbende als ze een specifiek belang hebben bij de vergunde activiteit, bijvoorbeeld als ze zicht hebben op de locatie, of er overlast van kunnen ondervinden.

Het College van B&W verleent de Omgevingsvergunning. Bij een zogenaamde buitenplanse vergunning, waarmee van het Omgevingsplan wordt afgeweken, kan de gemeenteraad vooraf bepalen, via een lijst van instemmingsplichtige gevallen, dat zij instemming moet verlenen.

Samen aan de slag voor onze leefomgeving

Voor een robuuste bescherming van onze leefomgeving is de samenwerking met inwoners, overheden, bedrijven en ook bijvoorbeeld woningcorporaties essentieel. Hoe kun je dat aanpakken?

STAP 1

Zoek uit wat er op stapel staat

Zoek uit welke ruimtelijke ontwikkelingen er op stapel staan in je gemeente en kijk op welke momenten je invloed kan uitoefenen of kan participeren in deze processen.

- Werkt je gemeente aan een Omgevingsvisie? Kijk op **dit overzicht op www.samen-vooronzeleefomgeving.nl** en houd het huis aan huisblad in de gaten.
- Werkt je gemeente aan een Omgevingsplan: check de website van je gemeente of vraag het na bij je gemeente. En hou de gemeentelijke rubriek van het huis-aan-huis blad in de gaten.
- Omgevingsloket.nl* biedt vanaf juli 2022 de mogelijkheid om te zoeken op 'regels op de kaart', zodat je per locatie kunt zien welke regels er gelden.

STAP 2

Zoek contact

- Zoek contact met medestanders onder de partnerorganisaties in dit project - lokale afdelingen van IVN en Milieudefensie, ledencommissies van Natuurmonumenten, lokale natuur- en milieugroepen - en trek samen op. Zoek ook contact met andere vrijwilligers- en belangengroepen (zoals de lokale Fietzersbond, wandelsportvereniging, erfgoedvereniging).
- Zoek contact met de ambtenaren bij de gemeente: bijvoorbeeld de planologen en projectleiders die schrijven aan de Omgevingsvisie of het Omgevingsplan. Zij zijn vaak blij met constructieve input.
- Zoek contact met bestuurders: raadsleden en wethouders.

STAP 3

Ken het huidige beleid

Check of beleidsdoelen die Rijk en Provincie hebben vastgesteld zijn overgenomen in gemeentelijk visie of plan. En ken de huidige ambities van de gemeente zelf. Veel gemeenten hebben al ambities voor biodiversiteit in de bebouwde kom. Soms liggen die al vast in biodiversiteitsbeleid, soms is er alleen een groenplan vastgesteld. Soms is er een kaart die het gemeentelijk natuurnetwerk vastlegt met daarop huidige waarden en gewenste locaties voor herstel. Ken de huidige ambities. Gebruik dit beleid en ambities om je inbreng bij plannen en voorstellen te ondersteunen. Ga niet alleen na wat er al is bij de gemeente, maar ook wat er volgens jou ontbreekt. Is er bijvoorbeeld in het beleid rekening gehouden met de bestaande landschappelijke waarden?

STAP 4a

Breng meekoppelingen in beeld

Vaak zijn er meekoppelingen te maken om kansen te verzilveren en knelpunten op te lossen. Je kunt meeliften en inspringen op bestaande ontwikkelingen of functies combineren. Als er bijvoorbeeld plannen zijn voor extra waterberging, biedt dat tegelijk kansen voor natuurontwikkeling en biodiversiteit, maar misschien ook nog wel voor recreatie. Het is dus slim om hier met mensen uit verschillende hoeken naar te kijken.

Met meekoppelingen is de kans groter dat jouw input positief ontvangen wordt door bestuurders en ambtenaren.

STAP 4b

Lever input

- Bepaal samen met je medestanders je input (zie voor inspiratie de wegwijzers per thema).
- Maak jezelf bekend.
- Probeer samen invloed uit te oefenen via een wethouder, raadslid of ambtenaar.
- Neem samen deel aan bijeenkomsten die de gemeente organiseert: infoavonden, gebiedsconferenties, ateliers, tafels, themagroepen en dergelijke. Presenteer en bespreek je input.
- Stuur samen met je medestanders een brief naar het college van B&W met daarin je wensen en input.

STAP 5

Check of je input is meegenomen

Check of je input is meegenomen in de participatievoorstellen en in de (concept-)Omgevingsvisie of het (concept-)Omgevingsplan. Spreek in bij de gemeenteraad als je input onvoldoende is verwerkt. Bij een Omgevingsplan kun je in beroep bij de rechter.

Grijp je kans, neem je zelf initiatief!

Bewoners kunnen zelf initiatieven starten voor het ontwikkelen en verbeteren van de leefomgeving. De Omgevingswet daagt bewoners en bedrijven uit om actief ideeën aan te dragen. En overheden zullen bewoners de ruimte moeten geven om hun initiatief vorm te geven.

Ben je als inwoner de initiatiefnemer van een project waarover een projectbesluit moet worden genomen (bijvoorbeeld bij het aanleggen van een windmolenpark) of waarvoor je een omgevingsvergunning moet aan-

vragen (bijvoorbeeld als je iets gaat bouwen of slopen)? Dan moet je ook zelf aangeven hoe aan participatie is gedaan en wat de resultaten daarvan zijn. Je moet bij het aanvragen van een vergunning aangeven hoe jij

medebewoners, lokale bedrijven en andere belanghebbenden hebt betrokken bij je plan én wat de resultaten daarvan zijn. Hoe je die participatie vormgeeft, mag je als initiatiefnemer zelf beslissen. De overheid betreft

deze informatie bij de afweging of je de vergunning krijgt of het besluit wordt goedgekeurd. De kansen voor je initiatief zijn het beste als het aansluit op het beleid van de gemeente.

Geweldig dat je je verdiept in de Omgevingswet!
De wet biedt kansen om invloed uit te oefenen op je leefomgeving. En om op lokaal niveau wat te doen aan de achteruitgang van biodiversiteit en de klimaatcrisis. Laten we samen die kansen grijpen, want samen staan we sterk!

Kijk op www.samenvoorjeleefomgeving.nl voor nog meer Wegwijzers, voorbeeldbrieven, webinars en andere concrete tips en tools om invloed uit te oefenen.

Hartelijk dank dat je je wilt inzetten voor natuur en milieu in je omgeving!

COLOFON

Deze wegwijzer is een uitgave vanuit het Project 'Samen voor onze Leefomgeving - invloed via de Omgevingswet'.

In dit project werken verschillende natuur- en milieuorganisaties samen met als doel: hun leden, donateurs en vrijwilligers informeren over de Omgevingswet en ondersteunen om op lokaal niveau op te komen voor natuur- en milieubelangen.

UITGAVE JULI 2021

BEELD

Cover-foto Floris Scheplitz
Rob Ackert/Piktsjers

TEKSTREDACTIE & VORMGEVING

Communicatiebureau de Lynx

MEER INFO

Samenvooronzeleefomgeving.nl

